

HALOTTI BESZÉD ÉS IMÁDÁSÁG:

S. TÓTH SÁNDOR FELETT.

Irta és elmondotta: Kiss Ferencz püspökladányi ev. ref. lelkipásztor

Mező-Túron, 1901. évi február hó 16-án.

Az örök isteni irgalom nevében. Ámen!

Ki egykor nyájas baráti s rokon szeretettel keresetlen örömei között jártam nálad, most koporsóhoz szólított a szomorú hívás.

Koporsóhoz, oly váratlanul, oly korán, munkásdeled fénylő verőfényén!

Oly hideg, oly idegen minden. Kereső lelkem nem találja, a mit egykor itt hagyott. Csak romokat látok.

Hol a törhetlen erély, mely büszkén dobta el utjából az akadályt; hol a félelmet nem ismerő bátorság, mely fedetlen fővel ment a veszélynek s nem védett, csak sujtott; hol a vasakarát, mely nem roppant meg a csapások, ellenkező viszonyok bármily sulya alatt; hol a szilaj dacz, mely sastelel, egy szemhunyorítás nélkül nézett bele a legsötétebb fergetegbe; hol a hozsánna-zaj, mely egykor minden lépted kísérte s az ellen zugása, mely sárral megdobált és hol van sok minden egyéb, a mit ez alkalommal nem részletezhetek . . . ?

Romban hever minden, a törhetlennék látszott lombkorona most a port esókolja. S a nagy romlás nem itt kezdődik, a nagy romlás itt csak bevégeződik.

„Mert nem az a halál, a hogy itt nevezik,
Ha koporsónknak a fedelét szegezük;
Nem, nem az a halál, a-mit a léha hisz,
Midőn a gyászszekér a temetőbe visz;
És az sem a halál, midőn már más sirat,
Öröm vagy fájdalom, bú vagy érdek miatt, --
Ah az! az a halál: midőn még itt vagyunk:
De halva, és magunk siratjuk — önmagunk.“ (Tóth K.)

Mi más volt, Szomorú Halotti Gyülekezet!
egykor ez élet?!

E város és egyház egy nevezetes korszaka fűződik a névhez, mely e koporsó fedelén olvasható: egy egész korszak, telve küzdelemmel, szenvedélylyel, rombolással, de üdvös alkotásokkal is. E korszakra nem gondolhatunk, hogy S. Tóth Sándor neve eszünkbe ne jusson.

E korszak elmúlt; a harszaj zaj elült, a szenvedély hullámai elsimultak, a sebek is begyógyultak, melynek osztogatásában mindkét fél oly serényen működött; elmúlt most maga a főalak is s neve, működése, hire e naptól kezdve az emlékezeté: de az alkotások megmaradtak, az eredmény túlélte a mestert. Ha az egykori dicsérők elhallgatnak is, az irás szerint „a kövek fognak kiáltani!“ Igen, a kövek, melyeket buzgó társaival a tudomány és népnevelés templomaiba beépített; a kövek, melyekkel a takarékoságnak, a közvagyonosodásnak új csarnokot alapított és főként a kövek, melyeknek toronymagassága ott künn a ma is pásztortalan nyájban ég felé int s az Istenre mutat. Elpihent bajnok, hired, neved, emléked elnyészhet, de e kövek beszélni fognak s ez

alkotások a korszaknak, mely nevedhez fűződött, maradandó oszlopai s fényes bizonyosságai egyuttal a te közügyszeretetednek is.

Óh, hogy e földön tökéletesség nem lakozik, óh, hogy kik emberek vagyunk, oly sok gyarlósággal futjuk a pályát! A tudomány a napban is fedezett fel foltokat, hát bennünk ki számlálhatná meg: mennyi a gyarlóság? Gondolkozásunk, beszédiünk, eselekedetiünk hányszor marad alatta a „szép, igaz, nemes“ mértékének s közügyszolgálatunk is mennyi kivánni valót hagy fenn? Csodálatos keveréke vagyunk a jónak és rossznak, a világosságnak és sötétségnek, a mennynek és kárhozatnak!

Hiszen Isten választott embere Mózes embert ölt, Jákób megesealta testvérét, Dávid legyilkoltatta a kivánt nő férjét, Salamon szerelme minden korlátan tulesapongott, Péter megtagadta Urát s a választott tanítvány elárulta a Mestert!

Csak részszerint van bennünk az ismeret, mondja az irás s részszerint — fájdalom — az igazság is!

S ez az oka a közélet sok visszásságának, mely néha végzetes elfajulásban tetőzik, midőn már nem eszme, nem elv áll szemben eszmével, elvvel; midőn a szabados küzdelmeknek ezélya nem az, hogy győzzön a *jobb*, hanem, hogy győzzön a *párt*; midőn csak kidobott jelszók s felkapott személyek képviselik az ideált s a közviták helyére a személyi harez tolakodik, mely már nem elvet véd, hanem magán becsületet tipor, családi éltet vonzol a nyílt színre s a teljes egyéni megsemmisítésre törekszik.

A hol ilyen gyakorlati alkalmazása van a közügyszolgálatnak, bizony, ott a közélet egy viharzó

tenger, mely felszínre hozza mind, a mi sár, a mi szenny.

A kor, melyre ezélezok, ilyforma benyomást tett a higgadt szemlélőre. S mi az ilyen jelenségek oka? Az, hogy legtöbbször nem az *igazságot* keresik, hanem a *maguk igazságát* s nem az fáj, ha jónak tartott ügyünk elbukik, hanem, ha a vett sérelmeket megtorolni nincs alkalmunk. Hiszen mi a közmorál? Megbocsítani, elfeledni, megengedni? Óh nem! Nem, a sirnál sem! Roszakaróinknak rosszal fizetünk, elleneinket üldözzük, egy alkalmat el nem mulasztunk, hol azoknak árt-hatunk s elleneink romlása kedves látvány, elleneink jajja édes zene, elleneink halálhörgése diadal-ének rideg lelkünknek! A sértve érzett becsület fegyvere végére szólítja sértő ellenfelét, s az átlótt kebel széttépett boldogságával foldozza gyilkos önérzete képzelt rongyait. Óh, a bosszu, az ellenség vére édes nekünk s a mi erkölestanunk alapja ez erkölestelen tétel: Szeresd felebarátodat, *gyűlöld ellenségedet!*

Ebből a korból, ebből a társadalomból dőlt ki itt egy küzdő, ki kora képét hordozá. Ez az ő vádja s ez az ő felmentése.

Talán sehol jobban nem alkalmazható Idvezítőnk híres mondása: Ti, kik a közügyekben akkor részt vevétek, jertek elő s a ki közületek bűn nélkül való, az dobja rá az első követ, s ne faragja magának senki a mentséget, hogy ő jobb, mert a társadalom mélyebb ismerete azt mutatja, hogy a legtöbb esetben egyik ember rosszabb a másiknál, de csak igen ritka esetben jobb a másiknál. Mert *ember* mindenik: égnek és sárnak keveréke.

Ember valál te is, elpihent barátunk s emberek

azok is, kik veled vagy ellened küzdének. A rokkonézetiük ézeljaidat, eszközeidet, küzdelmeidet érdemen *felül* magasztalták, az ellennézetiük az igazságon *alul* gáncsolák. Mindkét fél egyet felejtett, hogy emberről kell ítélnie, ki Isten akarata szerint nem *angyal*, de — nem is *ördög*, — s még egyet, mit János ilyformán fejez ki: a ki azt hiszi, hogy ő benne nincs gyarlóság, önmagát esalja meg. S az öncsalók száma haladja a közecsalókét!

Valahányszor a magával s mással szemben alkalmazott elfogultság s érdekeltség kerül a minden szempontot mérlegelni kívánó, higgadt gondolkozás felé, mindannyiszor az igazság ott maradt valahol középen.

Erre az igazságra törekszem, midőn a kor képét rajzolván, a *kellő háttérrel* akarám adni az előtérben álló alak helyes világítását. S e szempontból, itt e koporsónál, melynél sem védek, sem vádolólok, csak igazságot keresek, kell megállapítanom, hogy a társadalmi s közéleti küzdelmek Ákhilllessarka ott van, hogy a közharezok a legtöbbször csak párt- és osztályharezok, hogy a közügyek csak magánérdekek, hogy vétkeznek a falakon kívül és belül s hogy a személyi érzékenység, egyéni felfogás, magánérdek, összeköttetés s azok a bizonyos *tekintetek* a közélet főirányítói. Nem védem e vád ellen a halottat — az élőkért, s nem vádolólok ezzel az élöket — a halottért, de magyarázatot adni tartozom s ez az, hogy az ideálok megfakultak, az eszmények megavultak, előtérbe lépett az egyén a maga jogos és jogtalan követelményeivel s háttérbe szorult a köz a maga egyedül jogos érdekeivel. A századvég végzett az eszményekkel s az új század a legszebb keresztyén erények sirhalmain kelt föl fakó hold fényével. Hiszen alig

akad már a közügynek olyan harczoza, a ki szolgál lelkesedésből, tesz önzetlenül, áldoz buzgóságból s harcol tiszta meggyőződésből, ki tudva azt, hogy övé csak a verejték, a testet-lelket fölémésztő izgalom, a magányos szoba izzó tépelődése, a nyilvános szereplés ezer félreértése, a rágalom vérig szűrő nyila, a meggyanusítás pokolkeserősége s az a bizonyos paizs, melyen összetörve viszik haza, — mégis tesz, buzog, áldoz, munkál...?! Az ilyen nemes, felemelkedett, önzetlen felfogás hiánya a mi közéletünk legégetőbb sebe.

Milyen volt a boldogult? ne mondjátok még meg. Egy igazságosabb, elfogulatlanabb kor fogja azt megmondani, mert a ki e város közéletének történetét megírja, annak *e névvel* számolni kell. Nélküle e kor rajza hiányos s képe hazug lenne.

Ha majd az idő távolában lassankint leválnak a gyarlóságok s feledésbe mennek a személyi ellentétek, akkor lesz tisztán látható, a mi életében követésre méltó s alkotásaiban hálára kötelez. S az utókornak csak *erre* van szüksége. Gyarlóságokat látni lesz alkalma mindig, de a mi tette hevit, akaratot nemesít, lelkesedést gyújt, arra kell neki a *mult*.

A multból erről a koporsóról is fog néhány sugár a jövő egére vetődni s e néhány sugár fénye, mert égi, áttör a borulaton, mit földi kezek szőttek.

A mi földi, minek bontogatnátok, ugyis eloszlik, a mi égi, minek szakgatnátok, ugyis megmarad.

Miénk csak a gyász, a bánat, a *tanulság*; az *ítélet* az Istené, kihez inádkozzunk ilyeténképen:

Te vagy az Uram, ki a mi éltünk sorsát rendeléd s ki a mi cselekedeteinkért egykor számadásra vonsz. Te rendeléd bölesen itt nyugvó szolgáló napjait is, hogy azok viharban, vészben bővelkedje-

nek s mikor a harci zaj elült, váratlan s rövid szenvedés után tegye le a be nem végzett munkát.

Mi kezünket ajakunkra téve némulunk el e koporsónál, midőn a te ítéleted következik s nem vágunk elibe szent igazságodnak. Csak arra kérünk, légy az előtted álló lélekhez irgalmas, kegyelmes s ha mi fogyatkozást találsz benne, tedd mellé Jézusunk érdemét, ki a bűnösökért, érte is szenvedett. „Ember volt ő is, tört lelkű vétkező, azoknak egyike, kikért egykor vérezve függött a nagy Messiás.“ (Váradi A.)

S midőn őt kegyelmedbe esdjük, egyuttal vigasztalásért imádkozunk azok sajtó szivsebére, kiket a megrendítő eset bánatba borított. Kevesen voltak, kiket ő szeretett, kevesen, a kik őt szerették, annál nagyobb rész jut egyre-egyre a bánatból, melynek könnyebbitését irgalmadtól kérjük. Magánélete végzetes összekuszáltságát ő már nem bonthatván ki, bontogassa ki azt a *te bölcseséged s isteni jóságod*, hogy a nyugtalanságban oly sokat pihegett sziv nyugodhasson a sirban s az utána maradók kiengesztelődve gondolhassanak reá.

Neki pedig Uram, ki itt e földön építé a te házat, adj hajlékot, t. i. nem kézzel csináltat, hanem örökkévalót, mennyben, hogy érezhesse bünt megboesátó kegyelmed rája áradását, a te örök irgalmadért! Ámen.

Ü t ó s z ó.

„Az Ur irgalma mindent bétakar
És a halál örök engesztelő“:

Változzék hát át e gyászszerartás a *kiengesztelődés* ünnepévé. A kik megbántottak, hagyj itt számukra bocsánatot, ne vidd nehéz sulyát teherül utadra s a kik ellen te vétettél, rakják le sirod szélén a bántalom keserüségét, a bosszu indulatát, a harag üszkeit, ne akadályozzák lelkedet fennröpülésében.

A sirnál vége minden szenvedélynek, tisztátlan indulat oda be nem juthat.

Tekints le azért kiengesztelt lélekkel égi fénylakodból s tekinteted találkozzék féluton az innen utánad néző engesztelt szemekkel.

E találkozásból csapódik le a könny ama harmata, mely nem éget többé, csak melegít; nem szemrehányást szít, de szelid emlékezést fakaszt. E harmatra szükséged van neked is, nekünk is.

Hamvaidra borujjon lágyan a föld!
Lelkedet ölelje fel az égi irgalom!
Elvált barát Isten veled! Ámen.

14859-1981